

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท
Community Rice Center Development in Manorom District, Chainat Province

อังคณา สุวานิช(AngkanaSuwanich)* บำเพ็ญ เขียวหวาน (BumpenKeowan)**

สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม (SineenuchKrutmuangSanserm)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท (2) การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโนนรมย์จังหวัดชัยนาท (3) สภาพการผลิตสถานภาพการเป็นสมาชิก การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความพึงพอใจ และความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท (4) ปัจจัยในการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท

ประชากรที่ศึกษาคือสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาทจำนวน 139 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยใช้แบบสอบถามสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน แบบสอบถามและประเด็นการวิเคราะห์สนทนากลุ่มกับสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.99 ปี นับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน แรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2.29 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์เกษตรนอกจากศูนย์ข้าวชุมชน ไม่มีสถานะทางสังคม ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก อาชีพรองคือรับจ้างทั่วไป ประสิทธิภาพในการทำงานเฉลี่ย 27.52 ปีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 45.35 ไร่ ส่วนใหญ่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตร ใน 1 ปี ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 75.33 ตันราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อกิโลกรัมเฉลี่ย 14.83 บาท จำนวนผู้ผลิตแปลงพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 12.33 คน ผลิตข้าวพันธุ์กข.31 ทั้ง 3 กลุ่ม มีการตรวจสอบการตัดพันธุ์ปนและตรวจสอบการเก็บเกี่ยว การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ไม่มีลานตากข้าวคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์ข้าวโดยการเลือกตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี มีการบริหารจัดการศูนย์การประชาสัมพันธ์มีการซื้อและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ อบรมถ่ายทอดความรู้ กำหนดแผนการดำเนินงาน กำหนดวัตถุประสงค์ ไม่มีกองทุนกู้ยืมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่รัฐ มีความพึงพอใจสภาพการดำเนินงานด้านการซื้อและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ และด้านการบริการและผู้นำ กิจกรรมที่ต้องการคือการอบรมถ่ายทอดความรู้ ปัจจัยในการดำเนินงาน ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำ สมาชิก การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ทรัพยากรและเงินทุน กิจกรรมการผลิต ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การดำเนินการของภาครัฐ เจ้าหน้าที่ สภาพพื้นที่ทางกายภาพ สภาพทั่วไป แนวทางการพัฒนา สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระบบตรวจสอบควบคุมการผลิตให้มีคุณภาพดี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มศูนย์ข้าวฯ การประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐในเรื่องความรู้และการสนับสนุนด้านงบประมาณ ปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง การวางแผนดำเนินธุรกิจเพื่อต่อยอดกิจกรรมการผลิตในกลุ่มปัญหาคือสมาชิกไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ไม่มีการตัดพันธุ์ปนอย่างต่อเนื่องกลุ่มไม่มีแผนการดำเนินงาน ไม่มีการวางแผนการผลิตข้อเสนอแนะคณะกรรมการให้คำแนะนำและวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอน

คำสำคัญ ศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินงาน แนวทางการพัฒนา

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pang4p@yahoo.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tukstou@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) socio-economic circumstance of the Community Rice Center members in Manorom District, Chainat Province (2) operations of the Community Rice Center in Manorom District, Chainat Province (3) production circumstance, membership circumstance, receiving information and news, satisfaction and needs of the Community Rice Center members in Manorom District, Chainat Province (4) operations factors and directions for the Community Rice Center development in Manorom District, Chainat Province (5) problems and recommendations for the Community Rice Center development in Manorom District, Chainat Province.

The population in this study comprised a number of 139 members of the Community Rice Center development in Manorom District, Chainat Province. Data was collected by questionnaires distributed to the Community Rice Center members, and issues analysis when discussed with the members who were the Board. Obtained data was analyzed by computer programs. Statistics used included frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean and standard deviation.

From the research results, it was found most of the farmers were Buddhist female with the average age at 51.99 years. They completed primary education level. Their average household labor was 2.29 persons. Apart from being members of the Community Rice, most of them became members of the agricultural cooperatives body. They did not have any social status. Their main occupation was farmer while their subordinate occupation was hired labor. Their average experience in rice farming was 27.52 years. Their average occupied area was 45.35 rai. Most of them applied loan from the agricultural cooperatives. Their average production of rice seeds was 75.33 tons in one year. The average price of rice seeds was 14.83 baht/kg. The average number of farmer producing patches for rice seeds propagation was 12.33 persons. All of the three groups produced Kor Khor or RD 31 variety. Field Inspection, harvesting practice and seed quality would be examined. There was not any rice drying facility. Election of the Board of Community Rice Center was organized holding two-year term of service. At the Center, there was a report of organizing management administration of the Center, public relations, purchase and sale of rice seeds, knowledge transfer training, identification of work plan, identification of objectives, but no fund for loan, receiving news and information from official staff and satisfactory circumstance towards purchase and sale of rice seeds variety. For the Board and leaders, their needs included knowledge transfer training on production factors, internal factors i.e. leaders, members, management administration of the Center, resources and capital, production activity as well as external factors i.e. operations of the government sector, authorities, physical condition of the area, and general circumstance. In terms of the directions for the Center development; it required members participation in the Center operations by jointly planning together, promoting qualified quality control in production system, knowledge sharing between the Community Rice Center groups, coordinating continuously with government agency about knowledge, budget contribution, production factors and business planning to proceed with further production activity among the groups. In terms of problems, members were found failed to practice according to production steps of rice seeds. The groups did not undertake continued field inspection and rouging, none of work plan and none of production plan was found. The Board was suggested to provide advice and to plan every step in the Center operations.

Keywords: Community Rice Center, Operations, Development Guidelines

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pang4p@yahoo.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tukstou@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ภาคกลางเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ ซึ่งจังหวัดชัยนาทมีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 570,000 ไร่ มีพื้นที่มากรองจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในภาคกลาง ในพื้นที่อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท มีพื้นที่ทำนาประมาณ 75,298 ไร่ (ข้อมูลทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ ปี 2555/56) ประสบปัญหาการปลูกข้าวด้านเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากมีเมล็ดพันธุ์ที่ดีไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรทำให้เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีคุณภาพมาเพาะปลูก ซึ่งทำให้ได้ข้าวที่ไม่มีคุณภาพ ผลผลิตต่ำ และมีพันธุ์ปนปริมาณมาก เป็นต้น และเกษตรกรยังไม่ตระหนักถึงผลดีของการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ มีการใช้เมล็ดพันธุ์เดิมในการผลิตฤดูต่อไป ทำให้ข้าวไม่ได้คุณภาพ รวมถึงเกษตรกรยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพว่าสามารถเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้แก่ตัวเกษตรกรอย่างไร ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีให้แก่เกษตรกร โดยศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตและการตลาดข้าว เป็นชาวนามีอาชีพรวมทั้งสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีเพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ซึ่งในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท มีศูนย์ข้าวชุมชนทั้งหมด 3 ศูนย์ แต่การที่จะส่งเสริมให้ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเกษตรกรนั้น ควรทำการศึกษาศักยภาพและการพัฒนาของศูนย์ข้าวชุมชน ให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้เพียงพอ กระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีสู่ชาวนาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เป็นการพัฒนาองค์กรเกษตรกรชาวนาให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท (2) การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท (3) สภาพการผลิตสถานภาพการเป็นสมาชิก การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความพึงพอใจ และความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท (4) ปัจจัยในการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณและคุณภาพประชากรที่ศึกษาคือ สมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาททั้ง 3 กลุ่ม จำนวน 139 รายทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดเครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สถานภาพการทำนา (3) สถานภาพการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแบบสอบถามสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการประกอบด้วย (1) ข้อมูลการดำเนินการในด้านต่างๆ ของศูนย์ข้าวชุมชน (2) ข้อมูลศูนย์ข้าวชุมชน (3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (SWOT) (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของศูนย์ข้าวชุมชนและประเด็นการวิเคราะห์สนทนากลุ่มกับสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการในประเด็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์ SWOT วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคม

เกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 71.2 เป็นเพศหญิงเกษตรกรส่วนมากร้อยละ 37.4 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี โดยเกษตรกรมีอายุต่ำสุด 21 ปี และอายุสูงสุด 80 ปี และอายุเฉลี่ย 51.99 ปี นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด เกษตรกรส่วนใหญ่ศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 66.9 มีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.6 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยสุด 1 คน สูงสุด 9 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน

จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร เป็นแรงงานภายในครอบครัวส่วนใหญ่จำนวน 2 คน ร้อยละ 45.3 โดยจำนวนแรงงานภายในครอบครัวต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน เฉลี่ย 2.34 คน เป็นแรงงานจ้าง โดยส่วนมากจ้างจำนวนมากกว่า 4 คน ร้อยละ 12.2 จำนวนแรงงานจ้างต่ำสุด 1 คน สูงสุด 10 คน เฉลี่ย 3.57 คน

เกษตรกรเป็นสมาชิกสถาบันอื่นนอกจากศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 80.6 โดยเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 53.2 มีสถานะทางสังคม ร้อยละ 30.2 โดยส่วนใหญ่เป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 10.8 ส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงิน คิดเป็นร้อยละ 74.1 โดยกู้ยืมจากสหกรณ์ ร้อยละ 49.6

อาชีพหลัก คือการทำการเกษตร ร้อยละ 92.9 อาชีพรอง คือรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 30.2 ประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 28.8 โดยมีประสบการณ์ต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 60 ปี เฉลี่ย 27.92 ปีส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ทำนา 10-30 ไร่ ร้อยละ 37.4 จำนวนพื้นที่ทำนาค่ำสุด 4 ไร่ สูงสุด 140 ไร่ เฉลี่ย 46.01 ไร่ เป็นพื้นที่ตนเอง จำนวน 10-30 ไร่ ร้อยละ 43.2ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 90 ไร่ เฉลี่ย 26.59 ไร่ เป็นพื้นที่เช่า จำนวน 10-30 ไร่ ร้อยละ 25.2ต่ำสุด 5 ไร่ สูงสุด 110 ไร่ เฉลี่ย 39.80 ไร่พื้นที่สาธารณะพื้นที่อื่น ๆ มีจำนวนน้อย

2. การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ข้อมูลศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 3 ศูนย์ใน 1 ปี ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่ำสุด 16 ตัน สูงสุด 130 ตัน เฉลี่ย 75.33 ตันราคาจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อกิโลกรัมต่ำสุด 12 บาท สูงสุด 20 บาท เฉลี่ย 14.83 บาทจำนวนผู้ผลิตแปลงพันธุ์ข้าวต่ำสุด 7 คน สูงสุด 20 คน เฉลี่ย 12.33 คนเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายคุณภาพดี ร้อยละ 73.3จำหน่ายเมล็ดพันธุ์แก่เกษตรกรเป็นเงินสด มีการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์

ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลท่าฉนวน มีที่ทำการศูนย์ ผลิตข้าวพันธุ์กข 31 จำนวนแปลงพันธุ์ 200 ไร่ มีการตรวจสอบการตัดพันธุ์ปน ตรวจสอบการเก็บเกี่ยว ควบคุมความชื้น มีสถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ มีบรรจุภัณฑ์ของศูนย์

ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวหว้า ไม่มีที่ทำการศูนย์ ผลิตข้าวพันธุ์กข 31 จำนวนแปลงพันธุ์ 200 ไร่ มีการตรวจสอบการตัดพันธุ์ปน ตรวจสอบการเก็บเกี่ยว

ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองม่วงมีที่ทำการศูนย์ ผลิตข้าวพันธุ์กข 31 กข 41 กข 47 และสุพรรณบุรี 1 จำนวนแปลงพันธุ์ 200 ไร่ มีการตรวจสอบการตัดพันธุ์ปน ตรวจสอบการเก็บเกี่ยว

การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน เงินทุนของศูนย์ฯ ต่ำสุด 80,000 บาท สูงสุด 540,703 บาท เฉลี่ย 306,901.00 บาท

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลท่าฉนวน มีการคัดเลือกคณะกรรมการ โดยการเลือกตั้งกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ 2 ปี มีการบริหารจัดการศูนย์ ด้านบริหารและประสานงาน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านเหรียญกษาปณ์/บัญชี กิจกรรม มีการซื้อและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ออร์แกนิกถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตการจำหน่ายปัจจัยการผลิตการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ไม่มีกองทุนกู้ยืมกำหนดแผนการดำเนินงาน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงินกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการของศูนย์ฯ ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีในชุมชน ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง พัฒนาความรู้ด้านการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ ภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มมีการอบรมถ่ายทอดความรู้ จุดสาธิตหรือถ่ายทอดความรู้ภายในศูนย์ฯ แปลงเรียนรู้ให้แก่สมาชิก มีใบรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางเกษตรที่ดีการบริหารจัดการเงินทุนศูนย์ฯ มีคณะกรรมการบริหารจัดการ กฎระเบียบข้อบังคับ การจัดทำบัญชี การปันผลหุ้นเงินทุนและผลกำไรปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีตเพิ่มขึ้นมีการระดมทุนจากสมาชิกการสนับสนุนจากภาครัฐ ผลกำไรจากการดำเนินการใช้ประโยชน์จากเงินทุนซื้อเมล็ดพันธุ์ซื้อปัจจัยการผลิต

ศูนย์ข่าวชุมชนบ้านหัวหว้า มีการคัดเลือกคณะกรรมการ โดยการเลือกตั้งโดยไม่กำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง มีการบริหารจัดการศูนย์ ด้านบริหารและประสานงาน ด้านการผลิต ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านเหรียญกษาปณ์/บัญชี กิจกรรม มีการซื้อและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ออร์แกนิกถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตกำหนดแผนการดำเนินงาน ด้านการผลิต กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการของศูนย์ฯ ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีในชุมชน ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง พัฒนาความรู้ด้านการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ ภายในกลุ่มมีการอบรมถ่ายทอดความรู้ จุดสาธิตหรือถ่ายทอดความรู้ภายในศูนย์ฯ แปลงเรียนรู้ให้แก่สมาชิก การบริหารจัดการเงินทุนศูนย์ฯ มีคณะกรรมการบริหารจัดการ การจัดทำบัญชี เงินทุนและผลกำไรปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีตเพิ่มขึ้นมีการสนับสนุนจากภาครัฐ ใช้ประโยชน์จากเงินทุนซื้อเมล็ดพันธุ์

ศูนย์ข่าวชุมชนบ้านหนองม่วง มีการคัดเลือกคณะกรรมการ โดยการเลือกตั้งกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ 2 ปี มีการบริหารจัดการศูนย์ ด้านบริหารและประสานงาน ด้านการผลิต ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านเหรียญกษาปณ์/บัญชี กิจกรรม มีการซื้อและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ออร์แกนิกถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตการจำหน่ายปัจจัยการผลิตกำหนดแผนการดำเนินงาน ด้านการผลิต ด้านการตลาด กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการของศูนย์ฯ ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีในชุมชน ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ ภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มมีการอบรมถ่ายทอดความรู้ จุดสาธิตหรือถ่ายทอดความรู้ภายในศูนย์ฯ แปลงเรียนรู้ให้แก่สมาชิกการบริหารจัดการเงินทุนศูนย์ฯ มีคณะกรรมการบริหารจัดการ กฎระเบียบข้อบังคับ การจัดทำบัญชี เงินทุนและผลกำไรปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีตเพิ่มขึ้นมีการสนับสนุนจากภาครัฐ ผลกำไรจากการดำเนินการใช้ประโยชน์จากเงินทุนซื้อเมล็ดพันธุ์ซื้อปัจจัยการผลิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

3. สภาพการผลิตสถานภาพการเป็นสมาชิก การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความพึงพอใจ และความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนส่วนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์ กข. 31 (ปทุมธานี 80) ชื่อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์ข่าวชุมชน จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่โรงสี มีการประสบภัยในช่วงฤดูการผลิต โดยเฉพาะแมลงระบาด และปลูกข้าว 2 ครั้งในรอบปี

สถานภาพการเป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน พบว่าส่วนใหญ่เป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน มีคณะกรรมการ 15 คน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 1-3 ปี เหตุผลเพราะต้องการซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว ส่วนใหญ่ไม่ได้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์ฯ และสมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมถ่ายทอดความรู้

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน อ.มโนรมย์ จ.ชัยนาทอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.73 โดยแยกตามแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรได้รับในระดับมาก ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ (ค่าเฉลี่ย = 3.94) ผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.78) กรรมการศูนย์ข่าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.57) ในระดับน้อย ได้แก่ เพื่อนบ้าน (ค่าเฉลี่ย = 2.57) หอกระจายข่าว (ค่าเฉลี่ย = 2.42) โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย = 2.19) ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ วิทยุ (ค่าเฉลี่ย = 1.73) และหนังสือพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย = 1.65)

ความพึงพอใจ

ด้านกิจกรรมกลุ่มความพึงพอใจกับสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.21 โดยแยกเป็นความพึงพอใจระดับมาก ได้แก่ ด้านการซื้อและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย = 3.69) ด้านการอบรมถ่ายทอดความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.67) ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร (ค่าเฉลี่ย = 3.62) ระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 2.76) ระดับน้อย ได้แก่ ด้านกองทุนกู้ยืม (ค่าเฉลี่ย = 2.30)

ด้านองค์ประกอบของกลุ่มความพึงพอใจกับสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.39 โดยแยกเป็นความพึงพอใจระดับมาก ได้แก่ ด้านกรรมการและผู้นำ (ค่าเฉลี่ย = 3.78) ด้านสมาชิกกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 3.59) ด้านวัตถุประสงค์กลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 3.52) ระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านสถานที่ดำเนินงานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 3.19) ด้านกฎ กติกา (ค่าเฉลี่ย = 3.15) และด้านทรัพยากรกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 3.08)

กิจกรรมที่สมาชิกต้องการกิจกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในศูนย์ข่าวชุมชน อ.มโนรมย์ จ.ชัยนาทอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.37 โดยแยกเป็นกิจกรรมที่ต้องการระดับมาก ได้แก่ การอบรมถ่ายทอดความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.17) กิจกรรมลดต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 3.61) ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดซื้อปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 3.36) การส่งเสริมการออม (ค่าเฉลี่ย = 3.05) กิจกรรมเพิ่มรายได้ (ค่าเฉลี่ย = 3.03) และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย = 2.97)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

4. ปัจจัยในการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

ปัจจัยในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน แบ่งตามประเด็นการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส
 อุปสรรค (SWOT) ดังตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2
 ตารางที่ 1 ปัจจัยภายในในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
(1) ผู้นำ - มีความเสียสละ อดทน ตั้งใจจริง - มีความรู้ความสามารถ - มีประสบการณ์ในการทำงาน (2) สมาชิก - บางส่วนมีความเสียสละเฝ้าหาความรู้ มุ่งมั่นในการผลิต ทำตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม - สมาชิกส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน (3) การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน - มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มอย่างชัดเจน - บางกลุ่มมีเงินปันผลเฉลี่ยคืนให้สมาชิก - ทำบัญชีรับ-จ่ายเป็นปัจจุบัน มีกฎระเบียบ ข้อบังคับชัดเจน (4) ทรัพยากรและเงินทุน - มีเงินทุนหมุนเวียนและมีการระดมทุนกัน - บางกลุ่มมีที่ทำการศูนย์ข้าวชุมชน มีปัจจัยการผลิตอย่าง ต่อเนื่อง เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าว โดยรัฐให้การสนับสนุน - บางกลุ่มได้รับเงินกู้สนับสนุนแบบไม่มีดอกเบี้ยจากอบต. (5) กิจกรรมการผลิต - จัดหาแปลงพันธุ์ในพื้นที่ที่เหมาะสม คมนาคมสะดวก - บางกลุ่มเปลี่ยนจากนาหว่านเป็นนาดำหรือนาโยน เพื่อ กำจัดข้าวตอกและวัชพืช	(1) ผู้นำ - ไม่ค่อยมีเวลา เพราะดำรงหลายตำแหน่งในชุมชน - บางกลุ่มขาดความรู้ด้านวิชาการ การบริหารจัดการกลุ่ม (2) สมาชิก - ส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือ มีส่วนร่วมน้อย - แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว (3) การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน - ไม่มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน การบริหารจัดการไม่ดี - มีการประชาสัมพันธ์น้อย (4) ทรัพยากรและเงินทุน - ขาดเงินทุนเพื่อใช้ในการพัฒนาการผลิต - ไม่มีเครดิตให้ลูกค้ามากเท่ากับร้านค้าทั่วไป - ไม่มีเครื่องมือพื้นฐานในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่ม - ขาดเงินทุนในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวกลับคืนมาจาก สมาชิก (5) กิจกรรมการผลิต - ปัจจัยพื้นฐานในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่พร้อม เช่น ลานตาก เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ - เกษตรกรยังยึดติดกับวิธีการผลิตแบบเดิม สมาชิก ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ทำให้กลุ่มมีเมล็ดพันธุ์น้อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 2 ปัจจัยภายนอกในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
(1) การดำเนินการของภาครัฐ เจ้าหน้าที่ - ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ขยาย - ศูนย์วิจัยข้าวให้การสนับสนุนในการเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ - สำนักงานเกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้การสนับสนุนในการเรียนรู้ เอาใจใส่ ติดตามดูแล - องค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนด้านเงินทุนให้กู้ยืม (2) สภาพพื้นที่ทางกายภาพ - อยู่ใกล้กับหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุน - มีการคมนาคมที่สะดวก - มีระบบชลประทานอย่างทั่วถึง เกือบทุกพื้นที่ - มีสภาพภูมิอากาศเหมาะสม	(1) การดำเนินการของภาครัฐ เจ้าหน้าที่ - งบประมาณ ความช่วยเหลือจากภาครัฐมีน้อย ไม่ทั่วถึง - การช่วยเหลือจากภาครัฐล่าช้า - การส่งน้ำไม่แน่นอนทำให้วางแผนการปลูกยาก (2) สภาพทั่วไป - เกิดภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ศัตรูพืชรบกวน ปัญหาข้าวดีด เกษตรกรจึงไม่ซื้อเมล็ดพันธุ์แต่หันไปใช้กล้าดำนาแทน

แนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

ศูนย์ข้าวชุมชน

- สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิกการบริหารจัดการกลุ่ม

ด้านเงินทุน ด้านการผลิต การตลาด การกระจายพันธุ์

- จัดระบบตรวจสอบควบคุมการผลิตให้มีคุณภาพดี
- จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มศูนย์ข้าวฯ
- ประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐในเรื่องความรู้และการสนับสนุนด้านงบประมาณ

ปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง

- วางแผนดำเนินการธุรกิจเพื่อต่อยอดกิจกรรมการผลิตในกลุ่ม
- ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

หน่วยงานภาครัฐ มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ มาให้ความรู้และสนับสนุน เพื่อให้ความรู้ แะนำ ส่งเสริม และพัฒนาให้ศูนย์ข้าวผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพ

- เจ้าหน้าที่ส่งเสริม ให้ความรู้ แะนำ ส่งเสริม ประสานงานกับหน่วยงานอื่น
- กรมชลประทาน ประสานงานกับเกษตรกรเพื่อแจ้งกำหนดการจ่ายน้ำ
- กรมการข้าว สนับสนุน ถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากการสอบถามสมาชิก คณะกรรมการ และวิเคราะห์สนทนากลุ่ม(Focus group)ทำให้ทราบปัญหา และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

- ปัญหา เกษตรกรยังยึดติดกับวิธีการผลิตแบบเดิม สมาชิกไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ไม่มีการคัดพันธุ์ปนอย่างต่อเนื่องทำให้กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ได้น้อยปัญหาด้านภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม โรค แมลงระบาด ขาดแผนการกระจายพันธุ์ ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก ไม่มีการประสานงานระหว่างศูนย์ด้วยกัน ช่องทางการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์น้อยขาดการจัดการศึกษาดูงาน
- ข้อเสนอแนะ ให้คำแนะนำสมาชิกเรื่องการคัดพันธุ์ปน และวิธีการผลิตที่เหมาะสม จัดทำแผนการกระจายเมล็ดพันธุ์โดยวางแผนร่วมกันระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนใน อ.มโนรมย์ ประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นที่รู้จักทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย จัดการศึกษาดูงานศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

2) ปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

- ปัญหา ไม่มีแผนการดำเนินงาน ไม่มีการวางแผนการผลิต ทำให้ผลิตเมล็ดพันธุ์ออกมาไม่มีเกษตรกรซื้อ หรือผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรในชุมชน ปัจจัยพื้นฐานในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่พร้อม เช่น ลานตาก เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ ขาดการจัดการศึกษาดูงาน ขาดการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน เกษตรกรไม่เชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ศูนย์ผลิตได้ ไม่มีแผนการจำหน่าย ขาดแผนการกระจายพันธุ์ ไม่มีการดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มเงินกองทุน ไม่มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน
- ข้อเสนอแนะวางแผนการดำเนินงานการผลิตทุกขั้นตอน จัดหาปัจจัยพื้นฐานในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยการจ้างหรือเช่า จัดการศึกษาดูงานศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นที่รู้จักทั้งในและนอกพื้นที่ วางแผนการจำหน่ายและกระจายพันธุ์ จัดทำแผนเสนอของบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ สรุปและประเมินผลการดำเนินงานทุกปี และแจ้งให้สมาชิกทราบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอโมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

การดำเนินการด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชนพบว่า ทั้ง 3 ศูนย์ มีการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์ข้าว โดยการเลือกตั้ง กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ 2 ปีมีการบริหารจัดการศูนย์การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร 1 ศูนย์ซื้อและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ อบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตจัดหาปัจจัยการผลิต 2 ศูนย์ไม่มีกองทุนผู้ยืมซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินการด้านการบริหารจัดการเงินทุนศูนย์ข้าวชุมชน ที่มีการซื้อและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ทั้ง 3 ศูนย์ ซื้อปัจจัยการผลิต 2 ศูนย์ คือศูนย์ข้าวชุมชนท่าฉนวนและศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองม่วง และไม่มีกองทุนผู้ยืมกำหนดแผนการดำเนินงาน ด้านการผลิต ทั้ง 3 ศูนย์ ด้านการตลาด 2 ศูนย์ ด้านการเงินแค่เพียงศูนย์เดียว ในภาพรวมศูนย์ข้าวชุมชนตำบลท่าฉนวนอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวหว้าและบ้านหนองม่วงต้องปรับปรุง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการของศูนย์ฯ ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีในชุมชนและด้านส่งเสริมการพึ่งพาตนเองทั้ง 3 ศูนย์ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อใช้เฉพาะในตำบลซึ่งสอดคล้องกับศรธรรมจักร์แห่งสุวรรณ (2553: 90-91) **ศึกษา**การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน : กรณีศึกษาบ้านป่าระกำ อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมาพบว่าการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อใช้เฉพาะในตำบลยังไม่มีมีการกระจายไปสู่ชุมชนภายนอก

การดำเนินการด้านการบริหารจัดการเงินทุนศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า มีคณะกรรมการบริหารจัดการ 3 ศูนย์กฎระเบียบข้อบังคับ 2 ศูนย์การจัดทำบัญชี 3 ศูนย์การปันผลหุ้น 1 ศูนย์ เงินทุนของศูนย์ฯ เฉลี่ย 306,901 บาท เงินทุนและผลกำไรปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีตเพิ่มขึ้นแหล่งเงินทุน มีการระดมหุ้นจากสมาชิก 1 ศูนย์ ซึ่งสอดคล้องกับสัจจา บรรจงศิริ (2552: บทคัดย่อ)**ศึกษา**รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน พบว่าการบริหารกลุ่มโดยคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง มีกฎระเบียบข้อบังคับกลุ่ม มีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีการระดมหุ้นจากสมาชิก

2. สภาพการผลิต การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความพึงพอใจ และความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนผลิตข้าวพันธุ์ กข. 31 เพราะเกษตรกรในพื้นที่นิยมปลูกข้าวพันธุ์นี้ ซึ่งเป็นพันธุ์ด้านทานต่อเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เพราะในพื้นที่มีเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลระบาด สมาชิกที่ผลิตเมล็ดพันธุ์มีจำนวนน้อย สมาชิกส่วนใหญ่จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่โรงสีเพราะคุณภาพไม่ผ่านเกณฑ์ศูนย์ข้าวชุมชน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการปลูกข้าว พบว่าสมาชิกรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน และกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนเป็นส่วนใหญ่ เพราะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ แต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากวิทยุและหนังสือพิมพ์น้อยมากเพราะการใช้ชีวิตประจำวันเกษตรกรดูโทรทัศน์แทนการฟังวิทยุ และบางส่วนอ่านหนังสือไม่ได้จึงได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อเหล่านี้้น้อยมาก

ความพึงพอใจต่อกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า

- **ด้านกิจกรรมกลุ่ม** การจัดหาปัจจัยการผลิตสมาชิกมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เพราะมีศูนย์ข้าวชุมชน 1 ศูนย์ ไม่มีการจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิก และด้านกองทุนกู้ยืมสมาชิกมีความพึงพอใจในระดับน้อยศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 3 ศูนย์ ไม่มีกองทุนกู้ยืมให้กับสมาชิก

- **ด้านองค์ประกอบของกลุ่ม** คือ ทรัพยากรกลุ่ม กฎ กติกา กลุ่ม และสถานที่ดำเนินงานกลุ่ม สมาชิกพึงพอใจในระดับปานกลางเพราะศูนย์ข้าวชุมชน 3 ศูนย์ ยังขาดเครื่องมือ อุปกรณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่น เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ ตานตาก กฎ กติกา กลุ่มไม่เข้มงวดถูกละเลยทำให้สมาชิกบางส่วนไม่พอใจ และมีศูนย์ข้าวชุมชน 1 ศูนย์ไม่มีที่ทำการกลุ่ม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

กิจกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในศูนย์ข้าวชุมชนพบว่า กิจกรรมที่ต้องการมาก คือ การอบรมถ่ายทอดความรู้ กิจกรรมลดต้นทุนการผลิต เพราะสมาชิกต้องการให้เจ้าหน้าที่รัฐอบรมถ่ายทอดความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิกใหม่ และวิธีการลดต้นทุนการผลิต

3. ปัจจัยและแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท

ปัจจัยในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท

มีปัจจัย 2 ด้านคือปัจจัยภายในเช่น ผู้นำ สมาชิก การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ทรัพยากรและเงินทุน กิจกรรมการผลิต ปัจจัยภายนอก เช่น การดำเนินการของภาครัฐ เจ้าหน้าที่ สภาพพื้นที่ทางกายภาพ สภาพทั่วไป ปัจจัยที่กล่าวมานี้หลายปัจจัยสอดคล้องกับวรรณกรรม เช่น สุวรรณ (2553: 93-95) ศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน : กรณีศึกษาบ้านป่าระกำ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ตัวสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน กรรมการของศูนย์ข้าวชุมชน และระบบการบริหารงาน ปัจจัยภายนอกได้แก่ น้ำ ศัตรูพืช ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักร/เครื่องทุ่นแรง หน่วยงานสนับสนุน และการเมืองท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท

มีแนวทางในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนสอดคล้องกับ ลัดดา บรรจงศิริ และคณะ (2549: 197-202) ศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ทุกศูนย์ข้าวชุมชนมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้ยั่งยืน ควรมีการส่งเสริมทั้งในระดับนโยบายระดับหน่วยงาน และระดับท้องถิ่น ดังนี้ 1) ระดับนโยบายควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ชัดเจน ได้แก่ ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ ด้านการเรียนรู้ ด้านการตลาด ด้านสินเชื่อ ด้านเครือข่าย ด้านการใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี ด้านการขยายการจัดตั้งศูนย์ ด้านการประกวดศูนย์ และด้านชลประทาน 2) ระดับหน่วยงานควรมีการดำเนินการส่งเสริมในด้านเทคนิคและความรู้ ได้แก่ การทำนาแปลงรวม การจัดการความรู้ให้กับศูนย์ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การให้ความรู้เรื่องการบริหารและการผลิตเมล็ดพันธุ์ การสรุปและถอดบทเรียน การประมวลความรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน และ 3) ท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนในด้านการเงิน งบประมาณและการดำเนินงาน

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท

ศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ไม่มีการคัดพันธุ์ป้อนอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ได้น้อย คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ต้องให้คำแนะนำสมาชิกเรื่องการคัดพันธุ์ป้อน และวิธีการผลิตที่เหมาะสม จัดทำแผนการกระจายเมล็ดพันธุ์โดยวางแผนร่วมกันระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนใน อ.มโนรมย์ ประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นที่รู้จักทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย

คณะกรรมการ ไม่มีการวางแผนการผลิต ทำให้สมาชิกผลิตเมล็ดพันธุ์ออกมาไม่มีเกษตรกรซื้อ ศูนย์ข้าว ไม่มีเงินพอรับซื้อ หรือผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรในชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกต้องร่วมกันวางแผนการผลิตที่ชัดเจน ประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นที่รู้จักทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ เพิ่มบทบาทสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ กติกากลุ่ม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

ซึ่งสอดคล้องกับ สำเร็จ บุญคำ (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำนาศรีสว่าง ตำบลศรีสว่าง อำเภอนาทม จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร ด้านบุคลากร สมาชิกบางคนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กลุ่มกำหนดไว้ ด้านเงินทุน กลุ่มขาดทุนที่จะรับซื้อข้าวเปลือกและปุ๋ยเคมี ทำให้ไม่สามารถบริการให้แก่สมาชิกได้ทั่วถึง ด้านการจัดการ กลุ่มไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามโครงการที่กำหนดไว้ เช่น ไม่สามารถจัดหาวัสดุการเกษตรได้ตามต้องการ รวมทั้งขาดแหล่งเครดิตเงินกู้ในการประกอบอาชีพของสมาชิก สำหรับการแก้ไขปัญหา กลุ่มเกษตรกรได้จัดเวทีประชุมปรึกษาหารือระหว่างสมาชิก คณะกรรมการและที่ปรึกษา และได้เชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำช่วยเหลือจากผลการดำเนินการ ทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถแก้ไขปัญหาได้และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ศูนย์ข้าวชุมชนจากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับ และมีการนำไปใช้จริง
2. เพิ่มจำนวนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อให้มีเมล็ดพันธุ์เพียงพอต่อความต้องการในชุมชน
3. ควรวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ของสมาชิกภายในศูนย์ฯ เพื่อไม่ให้ผลิออกมามากเกินไปจนกำลังรับซื้อของศูนย์ฯ
4. ด้านการตลาด ควรหาช่องทางการจำหน่ายเพิ่มขึ้น เช่น จำหน่ายให้กับรถรับจ้างคานา
5. สำหรับเกษตรกรที่ไม่สนใจศูนย์ฯ ควรมีการให้ความรู้ ศึกษาดูงานในศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ
6. สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็งกับกลุ่มที่เริ่มดำเนินการ
7. จัดทำแผนการเรียนรู้ในแต่ละปีให้ชัดเจนตามความต้องการของสมาชิก
8. ขอกการสนับสนุนเงินกู้ยืมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มที่ต้องการดำเนินการธุรกิจ เช่น รถคานา

หน่วยงานราชการจากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นอกเป็นพี่เลี้ยงให้กับศูนย์ข้าวแล้ว ควรช่วยประชาสัมพันธ์ให้ศูนย์เป็นที่รู้จักยิ่งขึ้น
2. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน
3. ส่งเสริมให้ศูนย์จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

1.2 ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อดำเนินการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดชัยนาทซึ่งจะมีประโยชน์ในเรื่องการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข่าวสาร เมล็ดพันธุ์
2. ควรมีการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในจังหวัด เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอื่น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- ศรทวรรณรัศมี แทนสุวรรณ (2553)“การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน : กรณีศึกษาบ้านป่าระกำ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา”วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สัจจา บรรจงศิริ (2552)“รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าว” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- สัจจา บรรจงศิริ และคณะ (2549)“การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน” รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำเริง บุญคำ (2539)“ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำนาศรีสว่าง ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด”วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

